



Fundacja Legalna Kultura  
Dział Edukacji

## Szkoła ponadpodstawowa

### HISTORIA

Scenariusz zgodny z podstawą programową  
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej  
z dn. 2 marca 2018 r.)

## Szkoła ponadgimnazjalna

### HISTORIA

Scenariusz zgodny z podstawą programową  
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej  
z dn. 27 sierpnia 2012 r.)

Scenariusz z wykorzystaniem tekstów źródłowych  
i metod aktywizujących (45 min)

# Życie codzienne powstańczej Warszawy na podstawie filmu „Miasto 44” Jana Komasy oraz relacji świadków

Opracował: Adam Rębacz



**Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe**  
Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz  
tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Projekt współfinansowany przez



POLSKI INSTYTUT SZTUKI FILMOWEJ

Dofinansowano  
ze środków  
Ministra Kultury  
i Dziedzictwa  
Narodowego

**Ministerstwo  
Kultury  
i Dziedzictwa  
Narodowego**

© Fundacja Legalna Kultura  
ul. Marszałkowska 84/92 lok. 121  
00-514 Warszawa  
e-mail: [edukacja@legalnakultura.pl](mailto:edukacja@legalnakultura.pl)

## Cele lekcji:

### Uczeń:

- ✓ interpretuje treść filmu, rozumie język filmu
- ✓ poznaje i utrwała wydarzenia powstania warszawskiego
- ✓ analizuje wybrane fragmenty relacji świadków
- ✓ wie, czym są cytaty dosłowny i parafraza, umie używać cudzysłowów
- ✓ uczy się rzetelnie relacjonować wydarzenia
- ✓ odbiera komunikaty nadawane za pomocą środków audiowizualnych
- ✓ ćwiczy i doskonali umiejętność rozumienia tekstu czytanego i słyszanego
- ✓ widzi różnice między obrazem fabularnymi a dokumentalnym
- ✓ dostrzega różne walory relacji pisanych i mówionych
- ✓ umie przeprowadzić krytykę zewnętrzną i zewnętrzną źródła
- ✓ nabywa umiejętności potrzebnych do zaprezentowania relacji
- ✓ odczytuje przesłanie filmu w kontekście idei wpisanych w kampanię społeczną fundacji

Legalna Kultura

**UWAGA!** Niniejsza lekcja nie ma na celu wprowadzenia w temat powstania warszawskiego, lecz stanowi kontynuację cyklu tematów dotyczących polskiego państwa podziemnego.

## Metody:

- ✓ praca z tekstem
- ✓ praca indywidualna
- ✓ praca w grupach
- ✓ dyskusja

## Środki dydaktyczne:

- ✓ film „Miasto 44” w reżyserii Jana Komasy
- ✓ relacje uczestników i świadków powstania na stronach Stowarzyszenia Pamięci Powstania Warszawskiego 1944 (link: <http://www.sppw1944.org> [dostęp: 10.10.2015])
- ✓ relacje świadków z Archiwum Historii Mówionej Muzeum Powstania Warszawskiego (link: <http://ahm.1944.pl> [dostęp: 10.10.2015])

## Przygotowanie do lekcji:

Uczniowie indywidualnie lub w grupach wybierają lub losują jeden z tematów prezentacji. Następnie samodzielnie lub z nauczycielem oglądają film „Miasto 44” w reżyserii Jana Komasy z płyty DVD wydanej przez Kino Świat lub na platformie VOD. Nauczyciel przed projekcją zapoznaje uczniów z zasadami korzystania z legalnych źródeł. Uświadamia im, że fundacja Legalna Kultura od lat prowadzi kampanię społeczną mającą na celu integrację twórców i odbiorców kultury oraz kształtowanie poczucia odpowiedzialności za kulturę w cyfrowej rzeczywistości. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się w domu z zasobami zamieszczonymi w serwisie [www.legalnakultura.pl](http://www.legalnakultura.pl).

Podczas seansu uczniowie odnotowują kwestie, sceny i kadry przydatne do przedstawienia zadanego tematu w formie wystąpienia z użyciem multimediiów, cytatów, map itd. Po obejrzeniu filmu szukają dalszych informacji na zadany temat na stronach Stowarzyszenia Pamięci Powstania Warszawskiego 1944 i Archiwum Historii Mówionej Muzeum Powstania Warszawskiego.

Tematy do wyboru:

- Zdobywanie żywności w czasie powstania
- Opieka nad rannymi i chorymi
- Gry i zabawy powstańców
- Chrzczyny, śluby, rocznice i inne święta wśród gruzów
- Prasa, teatr i kino w powstańczej Warszawie

UWAGA! Należy poinformować uczniów, że wystąpienia powinny być tak przygotowane, by:

- trwały nie dłużej niż 6 minut przy realizacji tematu na jednej jednostce lekcyjnej (lub nie dłużej niż 10 minut przy rozłożeniu tematu na dwie jednostki lekcyjne)
- zawierały informacje z trzech źródeł: filmu fabularnego oraz relacji tekstowej i mówionej
- autor relacji tekstowej i mówionej został przedstawiony pozostałym uczniom

**Powiązanie z podstawą programową z historii dla szkoły ponadpodstawowej:**

I. Historia jako nauka. Uczeń:

**ZAKRES PODSTAWOWY**

- 1) definiuje podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne),
- 2) rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych.

**ZAKRES ROZSZERZONY**

- 2) wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych,
- 3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych.

XLVI. Wojna obronna Polski w 1939 roku. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

**ZAKRES PODSTAWOWY**

- 1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej,
- 2) wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS,

**ZAKRES ROZSZERZONY**

- 4) charakteryzuje materialne i demograficzne skutki przegranej wojny obronnej,
- 5) przedstawia i ocenia zachowania aliantów wobec agresji hitlerowskich Niemiec.

XLVII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

**ZAKRES PODSTAWOWY**

- 3) sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne),
- 4) charakteryzuje politykę hitlerowskich Niemiec na terenach okupowanej Europy,

**ZAKRES ROZSZERZONY**

- 3) charakteryzuje sytuację ludności cywilnej oraz jeńców wojennych, z uwzględnieniem przykładów eksterminacji,
- 4) charakteryzuje polityczne, gospodarczo-społeczne oraz kulturowe skutki II wojny światowej.

XLVIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

**ZAKRES PODSTAWOWY**

- 1) przedstawia prawno-ustrojowe regulacje okupacyjnych władz, dotyczące terytorium państwa polskiego i zamieszkującej tam ludności,
- 2) przedstawia realia życia codziennego w okupowanej Polsce,
- 7) wyjaśnia i omawia sposoby upamiętnienia zbrodni obu okupantów oraz heroizm Polaków na przykładzie: a) Muzeum Powstania Warszawskiego, b) Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, c) Polskiego Cmentarza Wojennego w Katyniu.

L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju. Uczeń:

**ZAKRES PODSTAWOWY**

- 1) omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie,
- 4) analizuje politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej,
- 5) charakteryzuje organizację i cele Polskiego Państwa Podziemnego,
- 6) charakteryzuje polityczną i militarną działalność Armii Krajowej oraz Narodowych Sił Zbrojnych i Batalionów Chłopskich; wskazuje różne formy oporu wobec okupantów,
- 8) charakteryzuje powstanie warszawskie (uwarunkowania polityczne, przebieg walk, następstwa powstania, postawę aliantów i Związku Sowieckiego),
- 9) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w okresie II wojny światowej z wydarzeniami w Europie i na świecie.

**ZAKRES ROZSZERZONY**

- 8) przywołuje różne oceny historyków na temat powstania warszawskiego.

**Powiązanie z podstawą programową z historii dla szkoły ponadgimnazjalnej:**

(IV etap edukacyjny, zakres podstawowy)

8. Ziemie polskie pod dwiema okupacjami. Uczeń:

- 1) porównuje cele i metody polityki niemieckiej i radzieckiej w okupowanej Polsce,
- 2) opisuje strukturę polityczną i wojskową oraz działalność polskiego państwa podziemnego i ocenia historyczną rolę Armii Krajowej,
- 3) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Radzieckiego wobec powstania,
- 4) analizuje zmiany terytorialne, straty ludnościowe, kulturowe i materialne Polski będące następstwem II wojny światowej.

(IV etap edukacyjny, zakres rozszerzony)

V. Wiek XX

8. Okupacja niemiecka i radziecka na ziemiach polskich. Uczeń:

- 1) opisuje przebieg i następstwa wojny obronnej Polski w 1939 r.,
- 2) opisuje międzynarodowe uwarunkowania działalności polskiego rządu na uchodźstwie,
- 3) wskazuje podobieństwa i różnice w polityce obu okupantów wobec narodu polskiego,
- 4) opisuje organizację polskiego państwa podziemnego oraz różne formy ruchu oporu, ze szczególnym uwzględnieniem działalności Armii Krajowej,
- 5) wyjaśnia działania Stalina zmierzające do utworzenia komunistycznego ośrodka władzy w Polsce,
- 6) wyjaśnia uwarunkowania polityczne i charakteryzuje czyn zbrojny powstania warszawskiego,
- 7) synchronizuje najważniejsze wydarzenia II wojny światowej z dziejów Polski, Europy i świata.

### **Przebieg lekcji:**

- **FAZA WSTĘPNA (5 minut)**

Nauczyciel podaje temat lekcji. Zapisuje na tablicy zakres czasowy wydarzenia i nakreśla realia życia w okupowanej Warszawie przed wybuchem powstania. Skupia się na następujących zagadnieniach:

- organizacja Generalnego Gubernatorstwa (Warszawa nie jest stolicą);
- zniszczenia budynków i infrastruktury transportowej;
- liczne ograniczenia i zakazy dla ludności cywilnej;
- działalność konspiracyjna i planowanie powstania.

- **FAZA REALIZACYJNA (25–30 minut)**

Zgodnie z wcześniej ustalonymi zasadami nauczyciel wyłania uczniów prezentujących jeden z tematów, łącząc wątek pochodzący z filmu oraz relację pisemną i mówioną z zasobów internetowych.

- **FAZA PODSUMOWUJĄCA (10 minut)**

Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące kierowane do wszystkich uczniów:

- Dlaczego powstańcy angażują się w redagowanie gazet, organizują teatr, grają koncerty?
- Jakie dodatkowe funkcje spełniają w czasie powstania chrzciny i śluby?
- Jakie sytuacje lub żarty świadczą o dużym poczuciu humoru powstańców? Podaj trzy przykłady.
- Skąd i w jaki sposób zdobywano żywość dla żołnierzy?

### **Zadanie domowe (do wyboru):**

1. Odszukaj w bibliotece i w Internecie piosenki śpiewane podczas powstania przez Twoich rówieśników. Pogrupuj je według tematów i stwórz mały śpiewnik z okresu powstania.
2. Odszukaj w bibliotece i w Internecie wiersze, które zostały stworzone w czasie powstania lub zostały napisane przez uczestników powstania. Wybierz kilka ulubionych, stwórz z nich zbiorek. W jaki sposób przedstawione jest w nich życie poza walką?

**Proponowana bibliografia:**

1. Bartoszewski Władysław, *Powstanie Warszawskie*, Warszawa, Świat Książki, 2014.
2. Białoszewski Miron, *Pamiętnik z powstania warszawskiego*, Warszawa, PIW, 1994.
3. Davies Norman, *Powstanie '44*, Kraków, Znak, 2006.
4. Kamiński Aleksander, *Zośka i Parasol. Opowieść o niektórych ludziach i niektórych akcjach dwóch batalionów harcerskich*, Warszawa, Iskry, 2009.